

Ur *Fjärde Internationalen 2-1989*

Will MacMahon

Vart går den nicaraguanska revolutionen?

När den nicaraguanska revolutionen nu närmar sig slutet på sitt första decennium kvarstår flera obesvarade frågor om dess karaktär. Revolutionen fortsätter att vara ett djupt motsägelsefullt fenomen. Såväl de som ser den som en socialistisk revolution som de som tvivlar på det regerande FSLNs syften kan finna bevis för sin uppfattning i rena fakta om revolutionens utveckling.

På det ekonomiska planet kan detta visas med två exempel där sandinisternas politiska inriktning gett upphov till två klassmässigt motsatta utvecklingstendenser. Det första exemplet var när FSLN i februari 1988 genomförde en rad ekonomiska reformer som har lett till sänkt levnadsstandard för de flesta arbetare och bönder. Livsmedelsransonerna, som förut hade varit allmänna, avskaffades för alla utom för statligt anställda. Priskontrollen på basgrödor upphörde och pris-sättningen lämnades till den så kallade lagen om tillgång och efterfrågan.

Under de föregående fem åren försvann de så kallade folkbutikerna successivt. Dessa garanterade en viss tillförsel av basvaror till alla, speciellt i fattigkvarteren. Den långvariga stängningen av dessa butiker tillsammans med de nyligen genomförda ekonomiska förändringarna fick till effekt att småborgerskapet, borgarklassen och den kapitalistiska varumarknaden uppmuntrats och stärkt sin ställning.

Syftet med denna politik var att få slut på de brister som höll på att utvecklas i tillförseln av basgrödor, samt att legalisera den enorma svarta marknad som fanns. I detta ekonomiska åtgärds-paket fanns även en mer populistisk valutareform, som genom att den genomfördes över en natt, överrumplade tusentals spekulanter. I och med att en gräns sattes för den summa som fick växlas in, förhindrade den dessutom anhängarna till de USA-stödda contrastrupper som fanns inne i landet att utnyttja hela de penningssummor de samlat på sig i den gamla valutan.

Dessa reformer blev inledningsvis mycket populära på grund av att de drabbade spekulanterna. Men effekten var kortsiktig och skulle visa sig vara en sidoeffekt till vad som sedan följde. Frisläppandet av priserna uppmuntrade bönderna att odla mer, bristerna kunde övervinnas; men endast till priset av en katastrofalt försämrad inkomst för städernas arbetare och många av de fattiga bönder som inte har något överskott att sälja. Man tappade greppet över de allmänna inflationsdrivande effekterna, vilket reformerna endast tillfälligt kunde hejda. I slutet av juli hade genomsnittsnicaraguanen som en följd av detta knappast råd att äta. Samtidigt som köerna nästan försvann, började tiggare åter ses på gatorna. I samma veva, vid firandet av revolutionens nioårsdag den 19 juli 1988, deklarerade Daniel Ortega att revolutionen nu var socialistisk.

Det andra exemplet inträffade i början av juli 1988. FSLN beslöt att nationalisera sockerbruket San Antonio, såväl industrianläggningen som en anslutande järnvägslinje och tusentals hektar jord. Nationaliseringen omfattade praktiskt taget hela staden San Antonio, vilken också tillhörde samma familj som ägde sockerbruket. Detta var det största privata företaget i hela landet och de tekniker som drev fabriken var delägare i dess jordegendomar.

Bolaget var känt för sina liberala förhållanden mellan företagsledare och arbetare när det gäller arbetsförhållanden, livsmedelsransoner, löner och bostäder. Det fördes en intensiv debatt bland arbetarna om huruvida nationaliseringen var en bra idé eller inte. FSLN förklarade att anläggningen trots hjälp från jordbruksdepartementet MIDINRA inte lyckats uppnå den

förväntade produktionsnivån och att man märkt en smygande avkapitalisering. Eftersom anläggningen var det största privatföretaget i Nicaragua så var nationaliseringen en verklig varning till borgarklassen, men det var en varning som inte grundades på social kamp från de förtryckta.

Hur vi tolkar dessa uppenbart motsägelsefulla händelser beror på vår helhetsanalys av regimen. Man kan hävda att orsaken till såväl prisreformen som nationaliseringen var att FSLN långsiktigt bundit upp sig för en blandekonomi. Prisreformen berodde i så fall på att den dominerande gruppen inom FSLN inte var beredd att göra slut på blandekonomin utan ville stödja marknads-mekanismerna inom jordbrukssektorn; nationaliseringen förklaras av att det inte är ovanligt att småborgerliga anti-imperialistiska regimer genomför nationaliseringar i stor skala inom olika sektorer för att garantera blandekonomins fortlevnad i samhället i sin helhet. En sådan analys skulle klart placera FSLN i en historisk tradition av en ”tredje väg”, en revolution som snarare låg i linje med den mexikanska än med den kubanska.

En annan syn är att nationaliseringen var ytterligare ett beräknat steg i exproprieringen av borgarklassen och socialiseringen av ekonomin. Prisreformer är inte i sig ett tecken på att regimen till sin karaktär är riktad mot arbetarklassens intressen och man måste beakta de svårigheter FSLN står inför. De har beslutat att expropriera den del av ekonomin som de känner sig kapabla att driva i en tid av krig. Vidare ger FSLN den småborgerliga sektorn fria händer att ackumulera kapital och stimulera ekonomin i stil med bolsjevikernas Nya Ekonomiska Politik efter den ryska revolutionen.

Det är inte möjligt att reducera denna fråga till enbart ekonomi. Lika litet som införandet av marknadsmekanismer är ett tecken på en ledning med borgerliga eller småborgerliga syften, tyder nationalisering i sig på en socialistisk regim. För en socialistisk regim under en tidig övergångs-period är frågan om ekonomin viktig och kritisk, men inte avgörande: nyckelfrågan är vem som har den politiska makten och hur den utövas.

FSLN hävdar att folkmajoritetens vilja är företrädd i nationalförsamlingen och att revolutionen är pluralistisk. Vissa försvarar denna analys genom att hävda att Nicaragua är en pluralistisk socialistisk demokrati i ett tidigt stadium. Alla partier har lika stor tillgång till massmedia och har där rätt att argumentera för sina ståndpunkter.

Denna uppfattning bortser från det faktum att det i Nicaragua är ett parti som har monopol på kontrollen över staten och över armén, som dess makt vilar på. Polismakten är uttryckligen en sandinistisk polis och armén är likaså uttryckligen den *sandinistiska* armén. Inom varje del av statsapparaten och i varje massorganisation har FSLN monopol på makten. Nationalförsamlingen är helt enkelt en konstituerande församling som revolutionärerna skapat därför att de förväntade sig att kunna dominera den med överväldigande majoritet och på grund av det politiska utrymme detta skulle ge dem i Nicaragua och internationellt.

Dessa förhållanden visar inte att arbetarklassen och dess allierade har makten i Nicaragua: vad de visar är att det förmodligen är som deras ombud som FSLN har makten. Störtandet av Somoza gick på kort tid och arbetarna och bönderna hade liten erfarenhet av självorganisering. De kastades in i en situation där de fick ta på sig enormt stora och viktiga ansvarigheter, men där de hade liten praktisk erfarenhet. Detta problem gjorde att en regelrätt kulturrevolution behövdes för att de tidigare förtryckta skulle kunna börja styra över sin egen framtid.

Alfabetiseringskampanjen var en del av denna process. Och just när denna kampanj började nå framgångar, utsattes revolutionen för ett massivt kontrarevolutionärt krig som nu varat de senaste sju åren och som effektivt har tömt landet på resurser och försvagat den revolutionära

entusiasmen hos folket. Detta faktum får inte undervärderas.

Kriget och ekonomiska umbäranden har kraftigt försvagat den politiska aktiviteten bland de förtryckta och resurser och makt har centraliserats till FSLNs apparat. I många av de lokala CDS-kommittéerna är det huvudsakligen FSLN-medlemmar som är aktiva. Många arbetare och bönder har nog med att försöka hålla näsan över vattenytan på grund av prishöjningarna. Den dagliga kampen för att överleva gör det svårt för de förtryckta i Nicaragua att delta och bygga upp en revolutionär demokrati, eftersom en fabriksbaserad arbetarklass lyser med sin frånvaro och revolutionen måste byggas på bönder, hantverkare, arbetare från småverkstäder, gatuförsäljare och lantarbetare.

En allians mellan arbetare och bönder som grundval för en socialistisk demokrati finns inte som en förbindelse mellan stad och land, utan som ett band mellan landsbygd och landsbygd, utanför maktcentra i städerna. Där det finns en arbetarklass innehar den inte makten, men deltar då och då i maktutövandet. Detta problem avspeglas på ett politiskt plan i masskala, där det nu finns en tendens hos folk att skilja på FSLN och revolutionen. En opinionsundersökning som gjordes av Envio, en tidskrift som stöder revolutionen, visade att medan mer än 80 procent i Managua uppgav att de stöder revolutionen, så stöder 67% inget parti, 30% stöder FSLN och 3% stöder oppositionen i form av något av de 14 partier som ingår. Och samtidigt som detta ingalunda är ett allvarligt problem för FSLN i sig, så ställer det verkliga problem för uppbygget av en socialistisk demokrati med massdeltagande.

På såväl det ekonomiska som det politiska planet står revolutionen inför betydande problem. Lösningen kommer i stor utsträckning att bero på ledningens karaktär och dess förhållande till den revolutionära allians som maktövertagandet grundade sig på. Antingen stannar revolutionen kvar i en utdragen övergångsperiod, eller också har den revolutionära dynamiken gått förlorad. I så fall finns det ett populistiskt projekt som går in i en djup kris, antingen genom att åter sugas upp i det världskapitalistiska systemet eller genom en kvalitativ brytning åt vänster. De tillgängliga bevisen från det senaste året tyder på att samtliga dessa scenarier är tänkbara möjligheter.

Den sandinistiska ledningen är inte i någon mening en konsekvent revolutionärt marxistisk ledning (det finns marxister, kristna, radikala socialdemokrater och radikala nationalister inom FSLN och det är inte klart vilka som dominerar). Störtandet av Somoza-diktaturen 1979 var inte en slutgiltig socialistisk revolution, utan en anti-oligarkisk revolution ledd av en enad front av olika politiska krafter inom FSLN och dess anslutna massorganisationer. FSLNs projekt har varit att hålla ihop denna allians, samtidigt som man bekämpar det kontrarevolutionära kriget.

Denna allians har inom sig motstridiga tendenser (från jordlösa bönder, arbetslösa arbetare, gatuförsäljare och marknadsförsäljare till den så kallade "patriotiska borgarklassen", vilken FSLN har insisterat på att den har en plats i deras projekt) som vid maktövertagandet antingen stödde FSLN eller accepterade dess ledarskap i kampen mot Somoza. Det är dessa motsättningar inom FSLN och den anti-oligarkiska alliansen, som tillsammans med de motstridiga tendenserna i ekonomin och den nicaraguanska folkmaktens elektoralistiska karaktär (där de senaste åren har visat på en kraftigt sjunkande massaktivitet), talar för att ytterligare en brytning behövs för att försäkra revolutionens socialistiska karaktär.

I och med att segern över kontras i stort sett är säkrad, kommer kontrarevolutionen att utgöras av en inre front stödd av CIA och USAs utrikesdepartement. FSLN kommer att vara tvungna att lita till de mest förtryckta folklagrens självorganisering och massmobilisering, de folklager i vilkas historiska intresse en planerad och socialiserad ekonomi kommer att verka. Detta kräver att

makten överförs från FSLN till arbetarna, fattigbönderna och andra undertryckta skikt organiserade i socialistiskt demokratiska maktorgan av den typ som är mest lämpade för förhållandena i Nicaragua.

Detta nästa steg framåt kommer att vara ett nödvändigt kvalitativt brott som skulle kunna medföra en spricka i den anti-oligarkiska alliansen och som kan komma att avspeglas inom själva FSLN. Utan att erkänna den senare möjligheten, skisserar Orlando Nunez, en ledande revolutionär socialist inom FSLN, en sådan möjlig utveckling i sin bok Demokrati och revolution i Amerika. Hans strategi är att utveckla en folklig församling för massorganisationer parallellt med Nationalförsamlingen. Han för ingen diskussion om hur dessa två organ skulle fungera tillsammans, men varje ny struktur av det slaget skulle vara ett steg framåt mot utvecklandet av en verkligt socialistisk demokrati.

Det har också framförts att CDS-kommittéerna skulle kunna bli fora för att diskutera mer än rent lokala problem - de kan börja ta upp frågor av allmänt intresse och betydelse. Dessa två framsteg skulle med tiden vara oförenliga med borgarklassens roll som politisk och ekonomisk kraft och minska Nationalförsamlingens betydelse samtidigt som organ för klasstyre inrättas. Det skulle förändra den nicaraguanska revolutionens natur och innebära att den anti-imperialistiska, anti-oligarkiska revolutionen kvalitativt växer över i en permanent revolution av socialistisk karaktär.

Hoppet för revolutionen ligger i en strategi av denna typ. FSLNs förmåga att mobilisera arbetare och bönder i kristider har visats under den orkan som nyligen drabbade Nicaragua och den återuppbyggnad som följde efteråt: men ytterligare mobiliseringar och kvalitativa framsteg kan bara garanteras om FSLNs massbas inte utsätts för fler umbäranden orsakade av FSLNs ekonomiska politik.

FSLN kan inte längre tillåta att den fria marknaden och den så kallade fria prisbildningen åsamkar de fattiga och förtryckta mer skada. De måste undanröja dessa groddar av kapitalism innan de kväver de förtrycktas politiska makt och organisatoriska vilja. Detta kräver, som minimum, att man återinför livsmedelsransonerna för de fattiga, att man konfiskerar de stora jordägare som fortfarande finns och delar ut deras jord, till de jordlösa för odling av basgrödor. Det skulle avhjälpa bristproblemen om det kombinerades med ett påskyndande av programmet för att göra om bomullsodlingarna på Stilla havskustens åkerarealer till odling av basgrödor. De massiva investeringar som i dag går till de privata bomullskapitalisterna kunde i så fall i stället finansiera utvecklingen av basal konsumtionsvaruindustri (och viss kapitalvaruindustri) för att uppmuntra existensen av en arbetarklass och produktion av basvaror att utbyta med böndernas produkter.

Två saker är klara. För det första att revolutionen 1979 tog ifrån borgarklassen och dess allierade den politiska makten. För det andra att, fastän FSLN hävdar att det är folket som har makten i Nicaragua, det i själva verket är FSLN och dess väpnade gren som kontrollerar statsapparaten och den politiska beslutsprocessen, vilket har innefattat att inordna den "patriotiska borgarklassen" och andra krafter som är fientliga till socialismen i en revolutionär allians. Det nicaraguanska samhället genomgick en exceptionell revolutionär kris som förde samman krafter och utvecklade en ledning av otrolig bredd och djup mot diktaturen.

Dessa krafter var, under FSLNs ledning, tillräckligt väl formerade för att kunna förgöra oligarkins makt och för att kunna ha en alternativ anti-imperialistisk vision av ett rättvist samhälle för dem som arbetar i produktionen. Men det innebar - och innebär - inte att ett revolutionärt socialistiskt alternativ hade - eller har - hegemoni inom den revolutionära alliansen.

Det är denna motsägelsefulla politiska verklighet som avspeglas i ekonomin, politiken och hela

samhället i dagens Nicaragua. Det leder fram till slutsatsen att i Nicaragua har de internationella och nationella styrkeförhållandena tillsammans med det kontrarevolutionära kriget och FSLNs politiskt heterogena ledning lett till en utdragen period av det som Leo Trotskij trodde skulle vara en exceptionell omständighet: en arbetar- och bonderegering som fortfarande inte har gjort den slutliga brytningen i riktning mot en socialistisk revolution.

Översättning: Björn Rönnblad (Översatt ur *Socialist Outlook* nr 12 februari 1989)